

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2023. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.12.14>
УДК 657.6:657.372.12

Т. О. Меліхова,
д. е. н., професор, завідувач кафедри облік, аналіз, оподаткування та аудит
Інженерний навчально-науковий інститут ЗНУ, м. Запоріжжя
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9934-8722>
Л. А. Птіцина,
к. е. н., доцент кафедри облік, аналіз, оподаткування та аудит
Інженерний навчально-науковий інститут ЗНУ, м. Запоріжжя
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-2254-1178>
О. В. Лусак,
магістрант кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту, Інженерний
навчально-науковий інститут ЗНУ, м. Запоріжжя
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-5682-8722>

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НАРАХУВАННЯ
ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ТА РОЗРАХУНОК УТРИМАНЬ З НЕЇ ДЛЯ
ПОЛІПШЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ, ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ
ТА ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ
УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ**

T. Melikhova,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Accounting
and Auditing, Engineering Educational and Scientific Institute of Zaporizhzhya
National University
L. Pticina,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and
Auditing, Engineering Educational and Scientific Institute of Zaporizhzhya
National University
O. Lysak,
Master of Engineering Educational and Scientific Institute of Zaporizhzhya
National University

**IMPROVEMENT OF PAYROLL ACCOUNTING AND AUDITING AND
CALCULATION OF DEDUCTIONS FROM IT TO IMPROVE TAXATION,
TAX CONTROL AND ENTERPRISE REPORTING IN THE TAX SYSTEM
OF UKRAINE DURING MARTIAL LAW**

Головною частиною соціально-трудових відносин між працівником, роботодавцем та державою, які мають великий вплив на трудові ресурси в Україні є важливе питання обліку нарахування заробітної плати та утримання з неї на підприємстві.

Удосконалення обліку та аудиту нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї для поліпшення оподаткування, податкового контролю та звітності підприємства в податковій системі України в період воєнного стану дуже актуальним в даний час та найважливішим, тому що облік, оподаткування та контроль оплати праці потребує уваги та немалих зусиль, оскільки є найскладнішою і найвідповідальнішою ділянкою в бухгалтерському обліку підприємства. Він пов'язаний з обробленням великої кількості первинних документів та має багато однотипних операцій, на які необхідно дуже багато часу, уваги та терпіння. В подальшому перелічені факти впливають на достовірність обліку заробітної плати та правильного формування фінансової, податкової та статистичної звітності в цілому.

Метою статті є удосконалення обліку та аудиту нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї для поліпшення оподаткування, податкового контролю та звітності підприємства в податковій системі України в період воєнного стану.

Аудит заробітної плати здійснюється з метою встановлення правильності оформлення первинних документів і операцій з нарахування заробітної плати та утримання з неї, відображення в повному обсязі та своєчасно в бухгалтерському обліку та складання фінансової, податкової та статистичної звітності.

Удосконалення обліку заробітної плати неможливе без удосконалення аудиту заробітної плати. Потрібно дотримуватись системного підходу, коли ви організовуєте аудиторську перевірку на підприємстві, яка забезпечить найбільшу раціональність та ефективність вашого аудиту.

Основна мета аудиту заробітної плати – це оцінка стану нарахування заробітної плати, утримання з неї та перерахування податків і зборів, виявлення та усунення допущених помилок, які суттєво впливають на фінансовий стан підприємства.

Завдання аудиту заробітної плати включає перевірки: правильності та достовірності всіх первинних документів з обліку заробітної плати; дотримання чинного законодавства з заробітної плати; правильності та достовірності нарахування заробітної плати, інших заохочувальних та

компенсаційних виплат, утримань з неї, нарахувань на заробітну плату та перерахувань податків та зборів; правильне відображення в обліку заробітної плати в фінансовій та податковій звітності.

The main part of the social and labor relations between the employee, the employer and the state, which have a great impact on labor resources in Ukraine, is the important issue of accounting for the calculation of wages and deductions from them at the enterprise.

Improving the accounting and auditing of payroll and the calculation of deductions from it to improve taxation, tax control and reporting of the enterprise in the tax system of Ukraine during the period of martial law is very relevant at the present time and the most important, because accounting, taxation and control of wages require attention and considerable efforts, as it is the most difficult and responsible department in the company's accounting. It involves processing a large number of primary documents and has many operations of the same type that require a lot of time, attention and patience. The following facts indicate the reliability of payroll accounting and the correct formation of financial, tax and statistical reporting in general.

The purpose of the article is to improve the accounting and audit of the calculation of wages and the calculation of deductions from it for the improvement of taxation, tax control and reporting of the enterprise in the tax system of Ukraine during the period of martial law.

The salary audit is carried out in order to establish the correctness of the primary documents and transactions for calculating and withholding wages, displaying them in full and in a timely manner in accounting and compiling financial, tax and statistical reports.

Improvement of payroll accounting is impossible without improvement of payroll audit. It is necessary to follow a systematic approach when you organize an audit at an enterprise, which will ensure the greatest rationality and effectiveness of your audit.

The main purpose of a salary audit is to assess the status of salary calculation, withholding from it and remittance of taxes and fees, identifying and eliminating errors that significantly affect the financial condition of the enterprise.

The task of the salary audit includes checks of: the correctness and authenticity of all primary documents on the accounting of salaries; compliance with current legislation on wages; correctness and reliability of salary calculation, other incentive and compensation payments, deductions from it, salary

calculations and remittances of taxes and fees; correct reflection in accounting of wages in financial and tax reporting.

Ключові слова: *нарахування заробітної плати, облік, аудит, документування, оподаткування, утримання із заробітної плати, податковий контроль, програма аудиту, робочий документ, воєнний стан, звітність.*

Keywords: *payroll, accounting, audit, documentation, taxation, withholding from wages, tax control, audit program, working document, reporting, martial law.*

Постановка проблеми. На сьогодні в умовах воєнного стану у нас є одна з найскладніших і найважливіших економічних чинників ефективності підприємства – це заробітна плата, яка формує стимулювання трудової діяльності та є основним джерелом доходу працівників підприємства. Від розміру заробітної плати та своєчасної виплати залежить якість виконаної роботи, продуктивність праці, високий життєвий рівень працівників та являється ефективним засобом мотивації працівників підприємства.

Головною частиною соціально-трудових відносин між працівником, роботодавцем та державою, які мають великий вплив на трудові ресурси в Україні є важливе питання обліку нарахування заробітної плати та утримання з неї на підприємстві.

Удосконалення обліку та аудиту нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї для поліпшення оподаткування, податкового контролю та звітності підприємства в податковій системі України в період воєнного стану дуже актуальним в даний час та найважливішим, тому що облік, оподаткування та контроль оплати праці потребує уваги та немалих зусиль, оскільки є найскладнішою і найвідповідальнішою ділянкою в бухгалтерському обліку підприємства. Він пов'язаний з обробленням великої кількості первинних документів та має багато однотипних операцій, на які необхідно дуже багато часу, уваги та терпіння. В подальшому перелічені факти впливають на достовірність обліку заробітної плати та правильного формування фінансової, податкової та статистичної звітності в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних та закордонних вчених займалися та вирішували проблемні питання вдосконалення обліку та аудиту заробітної плати на підприємстві, а саме: Бутинець Ф. Ф., Вербило О. Ф., Гончарук Я. А., Дерій В. А., Іванова Н. А., Кулаковська Л. П., Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Подмешальська Ю. В., Покатаєва О. В., Сахарцева І. І., Ткаченко Н. А., Усач Б. Ф., Хома Д. М. та інші. Автори досліджень акцентують увагу на багатьох аспектах проведення обліку та аудиту заробітної плати та розглядають дане питання зі своєї точки зору. Ми бачимо, що ще багато питань очікують на своє рішення. Проте саме питання обліку та аудиту нарахування заробітної плати та утримань з неї в період воєнного стану розкрито ще не в повному об'ємі та потребує подальших досліджень та роз'яснень.

А у зв'язку з введенням воєнного стану з 24 лютого 2022 року по всій підконтрольній Україні території, то значно змінилися умови використання найманої праці на підприємствах, звичайною стала дистанційна та змішана робота, збільшилась кількість онлайн-послуг, збільшуються витрати підприємств на оплату простоїв та мобілізованих працівників.

Постановка завдання (мета статті). Метою статті є удосконалення обліку та аудиту нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї для поліпшення оподаткування, податкового контролю та звітності підприємства в податковій системі України в період воєнного стану.

Аудит заробітної плати здійснюється з метою встановлення правильності оформлення первинних документів і операцій з нарахування заробітної плати та утримання з неї, відображення в повному обсязі та своєчасно в бухгалтерському обліку та складання фінансової, податкової та статистичної звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облік заробітної плати на підприємстві має бути організований таким чином, щоб працював як швейцарські годинники. Від правильності поставленої облікової політики з відображення в обліку заробітної плати підприємства залежить ефективність

робота, високий рівень доходів та мінімальний рівень витрат підприємства, якість, повнота, справедливість, правдивість і своєчасність розрахунків з всіма працівниками підприємства.

Помилки допущені при нарахуванні, утриманні та перерахуванні заробітної плати автоматично призводить до цілої ланки правопорушень, які являються за своїми наслідками найважчими. Тому питання з обліку заробітної плати, а також бухгалтерського, податкового, статистичного обліку та фінансової звітності оплати праці займають дуже особливе місце в роботі бухгалтерської служби підприємства.

Удосконалення аудиту заробітної плати неможливе без поліпшення ведення обліку заробітної плати. Потрібно дотримуватись системного підходу, коли організовують аудиторську перевірку на підприємстві, яка забезпечить найбільшу раціональність та ефективність аудиту.

Основна мета аудиту заробітної плати – це оцінка стану нарахування заробітної плати, утримання з неї та перерахування податків і зборів, виявлення та усунення допущених помилок, які суттєво впливають на фінансовий стан підприємства.

Завдання аудиту заробітної плати включає перевірки: правильності та достовірності всіх первинних документів з обліку заробітної плати; дотримання чинного законодавства з заробітної плати; правильності та достовірності нарахування заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат, утримань з неї, нарахувань на заробітну плату та перерахувань податків та зборів; правильне відображення в обліку заробітної плати в фінансовій та податковій звітності.

Для оцінки внутрішнього контролю нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї на підприємстві використовують відповідну анкету в таблиці 1.

Таблиця 1. Анкета внутрішнього контролю нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї

№ з/п	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Так	Ні	Інформація відсутня	Примітки
1	Чи затверджений штатний розклад на підприємстві?				
2	Чи затверджений графік відпусток?				
3	Чи були на підприємстві скорочення штату за перевіряємий період?				
4	Чи є резерв відпусток на підприємстві?				
5	Чи надають на підприємстві заохочувальні виплати?				
6	Чи оформлюється на підприємстві простій в умовах воєнного стану?				
7	Чи є резерв лікарняних на підприємстві?				
8	Чи працюють особи з інвалідністю?				
9	Чи працюють мобілізовані особи на підприємстві?				
10	Який використовують графік роботи: - п'ятиденний; - шестиденний; - змінний; - дистанційний?				
11	Як працюють робітники на підприємстві: - на робочому місці; - дистанційно?				
12	Чи працюють пенсіонери на підприємстві?				
13	Чи виплачуються на підприємстві: - матеріальна допомога на оздоровлення; - матеріальна допомога на поховання?				
14	Чи утримуються податки з заохочувальних виплатах: - податок з доходів на фізичних осіб; - військовий збір?				
15	У якому розмірі працівникам виплачується заробітна плата в період воєнного стану: - 100% - 50%; - 2/3 від окладу?				
16	Чи були відправлені працівники у відпустки без збереження заробітної плати у період воєнного стану?				
17	На який термін працівники підприємства відправляються у відпустку без збереження заробітної плати у період воєнного стану: - 14 днів; - 30 днів?				
18	Чи відпускають працівників в додаткову учбову відпустку?				
19	Чи оформлюються накази на підприємстві: - прийняття на роботу; - відпустки; - звільнення з роботи?				
20	Чи ведуться реєстри аналітичного обліку на кожного працівника: особові картки?				
21	Чи ведеться табель обліку використання робочого часу на підприємстві?				
22	Чи були на підприємстві несвоєчасні виплати заробітної плати?				
23	Доступ до даних про облік мають тільки відповідальні особи?				

Джерело: удосконалено авторами

В удосконаленому плані проведення нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї відображені основні процедури для вирішення встановлених завдань перевірки (табл. 2).

Таблиця 2. Загальний план проведення нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї

№ з/п	Етапи аудиту	Аудиторські процедури	Період проведення	Відповідальний
1	Підготовчий	- Складання плану проведення аудиту. - Визначення обсягу виконання робіт. - Визначення фактичного часу на проведення перевірки.		
2	Основний	- Перевірка первинної документації з обліку заробітної плати. - Перевірка оформлення наказу про облікову політику щодо заробітної плати в бухгалтерському обліку. - Перевірка правильності нарахування заробітної плати працівників на період воєнного стану. - Перевірка заохочувальних виплат працівникам та утримання податків з неї.		
3	Заключний	- Обробка результатів аудиту. - Аналіз виявлених порушень в ході перевірки. - Складання звіту за результатами аудиту. - Надання рекомендацій по усуненню виявлених порушень.		

Джерело: удосконалено авторами

Програму аудиту нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї наведено в таблиці 3.

Для аудиту нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї рекомендуємо використати наступні робочі документи аудитора та відомості, які на нашу думку будуть корисними в роботі, а саме робочі документи аудитора з перевірки: первинної документації з обліку заробітної плати ЗП-1 (табл. 4); оформлення наказу про облікову політику щодо заробітної плати в бухгалтерському обліку ЗП-2 (табл. 5); правильності нарахування заробітної плати працівників на період воєнного стану ЗП-3 (табл. 6); заохочувальних виплат працівникам та утримання податків з неї ЗП-4 (табл. 7).

Таблиця 3. Програма аудиту нарахування заробітної плати та розрахунок утримань з неї

№ з/п	Мета аудиту	Зміст аудиторських процедур	Методи аудиту	Критерії якості аудиту	Аудиторські джерела інформації	Код робочого документа	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	Впевнитись у наявності та правильності оформлення первинної документації	Перевірка первинної документації з обліку заробітної плати	Суцільна перевірка, дослідження документів, арифметична та формальна перевірка	А, Б, Г	Колективний договір, Трудові договори (контракти) та цивільно-правові договори, штатний розпис, накази про прийом на роботу, про щорічні, додаткові та учбові відпустки, про відрядження, про простій, відомості нарахування заробітної плати, табель обліку використання робочого часу, різноманітні спеціалізовані розрахунки, лікарняні, розрахункові платіжні відомості, розрахункові листки при виплаті заробітної плати	ЗП-1			
2	Впевнитись у наявності та правильності оформлення наказу про облікову політику щодо заробітної плати в бухгалтерському обліку	Перевірка оформлення наказу про облікову політику щодо заробітної плати в бухгалтерському обліку	Дослідження документів	А, Б, Г	Наказ про облікову політику щодо заробітної плати в бухгалтерському обліку, посадові інструкції відповідальних осіб за облік нарахування заробітної плати та утримань з неї	ЗП-2			
3	Впевнитись у наявності та правильності нарахування заробітної плати працівників на період воєнного стану	Перевірка правильності нарахування заробітної плати працівників на період воєнного стану	Дослідження документів, арифметична перевірка	А, Б, Г	Відомості нарахування заробітної плати, розрахунково платіжні відомості працівників, розрахункові листки при виплаті заробітної плати	ЗП-3			
4	Впевнитись у наявності та правильності заохочувальних виплат працівникам та утримання податків з неї	Перевірка заохочувальних виплат працівникам та утримання податків з неї	Дослідження документів, арифметична перевірка	А, Б, Г	Відомості нарахування заробітної плати, розрахунково платіжні відомості працівників, розрахункові листки при виплаті заробітної плати	ЗП-4			
Критерії якості аудиторської перевірки: наявність - А; правдивість – Б; права та зобов’язання – В; повнота – Г; вимірювання – Д; оцінку вартості – Е; подання і розкриття – Є.									

Джерело: удосконалено авторами

Таблиця 4. Робочий документ аудитора ЗП-1 з перевірки первинної документації з обліку заробітної плати

Внутрішній документ	Назва типової форми первинного документу, якому не відповідає внутрішній документ	Нормативний документ, яким затверджена типова форма первинного документу	Чи включено в облікову політику?	Треба включити в облікову політику?	Рекомендації по усуненню недоліків
Колективний договір					
Штатний розпис					
Відомість нарахування заробітної плати					
Табель обліку використання робочого часу					
Різноманітні спеціалізовані розрахунки (відпускні, лікарняні, відрядження, оплата за простій, оплата мобілізованим особам, надбавка, премія тощо)					
Лікарняний					
Розрахунково платіжна відомість працівника					
Розрахунковий листок при виплаті заробітної плати (розрахунково-платіжна відомість працівника)					

Джерело: удосконалено авторами

Таблиця 5. Робочий документ аудитора ЗП-2 з перевірки оформлення наказу про облікову політику щодо заробітної плати в бухгалтерському обліку

Елементи облікової політики	Зміст розгорнутого складу елементів облікової політики	Що включено в облікову політику?	Рекомендовано включити в облікову політику
Методичні	- порядок нарахування заробітної плати за формами, видами виплат та системою оплати праці, які використовуються на підприємстві; - порядок нарахування оплати за невідпрацьований час (простій, мобілізовані особи, відрядження), премії та інших заохочувальних виплат; - порядок визнання нарахованої заробітної плати за поточними зобов'язаннями; - порядок ведення табелю обліку робочого часу та використання його показників в бухгалтерській, податковій та статистичній звітності; - порядок створення, використання та інвентаризації резервів нарахування відпусток працівникам, за підсумками роботи за рік, щорічної винагороди за вислугу років; - порядок введення нових субрахунків по рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»; - варіант обліку витрат обліку заробітної плати з використанням рахунків класу 8 та/або класу 9 Плану рахунків бухгалтерського обліку; - організація документообігу щодо обліку заробітної плати на підприємстві; - порядок зберігання первинних документів і реєстрів обліку заробітної плати.		
Організаційні	- перелік відповідальних осіб за ведення обліку заробітної плати та їхні посадові інструкції; - перелік центрів витрат та центрів відповідальності; - порядок роз'яснення та захисту комерційної таємниці; - система внутрішнього контролю з обліку заробітної плати на підприємстві.		

Продовження таблиці 5.

Елементи облікової політики	Зміст розгорнутого складу елементів облікової політики	Що включено в облікову політику?	Рекомендовано включити в облікову політику
Технічні	- робочий план рахунків у розрізі центрів витрат та сфер відповідальності; - форми первинних документів обліку заробітної плати; - відповідальність за підписання первинних документів та звітності з обліку заробітної плати; - вибір програмних технологій обробки облікової інформації обліку заробітної плати;		
	- облікові реєстри та схеми документообороту обліку заробітної плати; - порядок проведення інвентаризації з обліку заробітної плати; - порядок складання та строки подання внутрішньої звітності підприємства.		

Джерело: удосконалено авторами

Таблиця 6. Робочий документ аудитора ЗП-3 з перевірки правильності нарахування заробітної плати працівників на період воєнного стану

ПІБ	Період (місяць та рік)	За даними підприємства	За даними аудиту							Відхилення
			Заробітна плата	Оплата за простій	Оплата мобілізованим особам	Відрядження	Відпуски	Лікарняні	Разом нараховано	

Джерело: удосконалено авторами

Таблиця 7. Робочий документ аудитора ЗП-4 з перевірки заохочувальних виплат працівникам та утримання податків з неї

ПІБ	Період (місяць та рік)	Заохочувальна виплата	Податок на доходи фізичних осіб	Військовий збір За даними підприємства За даними аудиту	Разом утримано	До видачі

Джерело: удосконалено авторами

У подальшому бухгалтерська служба підприємства може використати в роботі при внутрішньому аудиті деякі аспекти: дотримання нормативно-правової бази з обліку заробітної плати; правильності оформлення наказу про облікову політику з відображення нарахування заробітної плати; правильності нарахування заробітної плати працівників на період воєнного стану; правильності виплати та утримання податків з заохочувальних виплат працівникам; правильності документування операцій з нарахування заробітної плати, утримання податків з неї та нарахування ЄСВ; повноти та своєчасності відображення операцій в бухгалтерському обліку та складання фінансової, податкової та статистичної звітності.

На підприємстві відсутні первинні документи, в яких нараховують заробітну плату та утримують з неї податки та збори, тому для удосконалення обліку пропонуємо наступні відомості: дотримання законодавчо-нормативної бази з обліку заробітної плати, оформлення наказу про облікову політику з відображення нарахування заробітної плати в бухгалтерському обліку, нарахування заробітної плати працівників на період воєнного стану, заохочувальних виплат працівникам та утримання податків з неї (таблиці 8-11).

Таблиця 8. Відомість дотримання законодавчо-нормативної бази з обліку заробітної плати

Назва внутрішнього документу	Назва нормативного документу	Пункти нормативного документу	Назва внутрішнього документу	Чи включено в облікову політику?	Треба включити в облікову політику

Джерело: удосконалено авторами

Таблиця 9. Відомість оформлення наказу про облікову політику з відображення нарахування заробітної плати в бухгалтерському обліку

Елементи облікової політики	Зміст розгорнутого складу елементів облікової політики	Що включено в облікову політику?	Рекомендовано включити в облікову політику
Методичні	- порядок нарахування заробітної плати за формами, видами виплат та системою оплати праці, які використовуються на підприємстві; - порядок визнання нарахованої заробітної плати за поточними зобов'язаннями; - порядок ведення табелю обліку робочого часу та використання його показників в бухгалтерській, податковій та статистичній звітності;		
Організаційні	- порядок створення, використання та інвентаризації резервів нарахування відпусток працівникам, за підсумками роботи за рік, щорічної винагороди за вислугу років. - перелік відповідальних осіб за ведення нарахування заробітної плати та їхні посадові інструкції;		
	- система внутрішнього контролю з нарахування заробітної плати на підприємстві.		
Технічні	- форми первинних документів з нарахування заробітної плати; - відповідальність за підписання первинних документів та звітності з нарахування заробітної плати; - порядок проведення інвентаризації з нарахування заробітної плати.		

Джерело: удосконалено авторами

Таблиця 10. Відомість нарахування заробітної плати працівників на період воєнного стану

ПІБ	Період (місяць та рік)	Нараховано						Разом нараховано
		Заробітна плата	Оплата за простій	Оплата мобілізованим особам	Відрадження	Відпустки	Лікарняні	

Джерело: удосконалено авторами

Таблиця 11. Відомість заохочувальних виплат працівникам та утримання податків з неї

ПІБ	Період (місяць та рік)	Заохочувальна виплата	Податок на доходи фізичних осіб	Військовий збір За даними підприємства За даними аудиту	Разом утримано	До видачі

Джерело: удосконалено авторами

Це може допомогти в роботі бухгалтерської служби підприємства, щоб не допускати найгрубіших порушень, скоротити час на обробку та формування первинних документів з обліку заробітної плати, оскільки будуть застосовуватися шаблони документів.

Висновки дослідження. У ході дослідження удосконалено методику обліку та аудиту заробітної плати в управлінні підприємством в умовах воєнного стану, яка на відміну від існуючих включає в себе: анкету аудиту, загальний план проведення аудиту, програму аудиту, робочі документи аудитора.

З метою удосконалення аудиту нарахування заробітної плати та утримань з неї були розроблені та запропоновані для використання робочі документи аудитора з перевірки: первинної документації з обліку заробітної плати, оформлення наказу про облікову політику щодо заробітної плати в бухгалтерському обліку, правильності нарахування заробітної плати працівників на період воєнного стану, заохочувальних виплат працівникам та утримання податків з неї.

З метою удосконалення обліку нарахування заробітної плати та утримань з неї були розроблені та запропоновані для використання відомості: дотримання законодавчо-нормативної бази з обліку заробітної плати, оформлення наказу про облікову політику з відображення нарахування заробітної плати в бухгалтерському обліку, нарахування заробітної плати працівників на період воєнного стану, заохочувальних виплат працівникам та утримання податків з неї.

Рекомендації, які запровадили в даному дослідженні дозволить підвищити достовірність, оперативність та аналітичність в прийнятті управлінських рішень, посилить контроль обліку заробітної плати та уникненню штрафних санкцій, надасть можливість систематизувати інформацію щодо нарахування заробітної плати працівників, утримання податків з неї, нарахування ЄСВ на зарплату, перерахування податків і зборів та виплату зарплати працівникам підприємства.

Література

1. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Бескоста Г. М. Аудит : навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. 184 с.
2. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Подмешальська Ю. В., Чакалова Н. С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2018. 602 с.
3. Макаренко А. П. Державний фінансовий контроль / А. П. Макаренко, І. Я. Максименко, Т. О. Меліхова, О. П. Зоря навч. посібник для внз : [гриф ЗДІА]. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 280 с.
4. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Інформаційна база заповнення спрощеної звітності – інструмент управління та фінансової безпеки. *Часопис економічних реформ*. 2014. № 1. с. 26-32.
5. Макаренко А. П., Меліхова Т. О. Методичні підходи до проведення внутрішнього аудиту звіту про фінансові результати в системі управління економічною безпекою підприємства. Матеріали тез доповідей Міжнар. наук. – прак. конф. «Сучасні проблеми модернізації та структурних трансформацій економіки України і регіонів». 11 листопада 2015 р. Запоріжжя: КПУ, 2015. с. 118-120.
6. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Бескоста Г. М. Організація і методика аудиту : навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2015. 190 с.

7. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Податкове планування та мінімізація податкових ризиків: навч. посібник : рек. вченою радою ЗДІА. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 260 с.

8. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за рівнем бакалавра зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування" за денною та заочною формою навчання, Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 400 с.

9. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Удосконалення облікових реєстрів з метою своєчасного управління підприємством та контролю за його фінансовою безпекою. *Економічний вісник університету*. 2014. Вип. 22(1). с. 85-95.

10. Меліхова Т. О., Чакалова Н. С., Іващенко Є. Є. Удосконалення внутрішнього контролю розрахунків за виплатами працівникам для підвищення якості формування інформації в обліку. *Економіка та держава*. 2019. № 3. с. 95–101. DOI: [10.32702/2306-6806.2019.3.95](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.3.95)

11. Меліхова Т. О., Петренко А. Е. Удосконалення методики внутрішнього аудиту нарахування заробітної плати. *Агросвіт*. 2019. № 3. с. 38–47. DOI: [10.32702/2306-6792.2019.3.38](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.3.38)

12. Меліхова Т. О., Феофанова І. В., Магда Г. В. Удосконалення методики внутрішнього контролю утримань із заробітної плати та нарахувань на фонд оплати праці. *Економіка та держава*. 2019. № 1. с. 89–94. DOI: [10.32702/2306-6806.2019.1.89](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.1.89)

13. Меліхова Т. О., Чакалова Н. С., Середенко Т. С. Удосконалення методичних засад аудиту операцій з готівкою та на рахунках у банку для підвищення ефективності управління підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 5. с. 32–41. DOI: [10.32702/2306-6814.2019.5.32](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.5.32)

14. Меліхова Т. О., Корнева Л. В. Удосконалення методичних підходів до внутрішнього контролю нарахування заробітної плати для підвищення

економічної безпеки підприємства. *Агросвіт*. 2020. № 1. с. 17–23.
DOI: [10.32702/2306-6792.2020.1.17](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.1.17)

15. Меліхова Т. О., Шишига М. П. Удосконалення обліку і аудиту адміністративних витрат підприємства. *Економіка та держава*. 2020. № 11. с. 28–34. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.11.28](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.11.28)

16. Салига С. Я., Меліхова Т. О. Аудит податків суб'єктів господарювання : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2011. 224 с.

References

1. Makarenko, A.P. Melikhova, T.O. and Beskosta, H.M. (2016), *Audyt: nauchno-metodychnyj posibnyk* [Audit: a scientific and methodological manual], ZDIA, Zaporizhzhia, Ukraine.

2. Makarenko, A. P. Melikhova, T. O. Podmeshalska, Yu.V. and Chakalova, N.S. (2018), *Bukhhalters'kyj oblik: nauchno-metodychnyj posibnyk* [Accounting: a scientific and methodological manual], ZDIA, Zaporizhzhia, Ukraine.

3. Makarenko, A.P. Maksymenko, I.Ya., Melikhova, T.O. and Zorya, O.P. (2017), *Derzhavnyj finansovyj kontrol': navchal'nyj posibnyk dlia VNZ* [State financial control: a study guide for universities], ZDIA, Zaporizhzhia, Ukraine.

4. Makarenko, A.P. Melikhova, T.O. and Chakalova, N. S. (2014), “Information base for filling out simplified reporting - a management and financial security tool”, *Chasopys ekonomichnykh reform*, vol. 1, pp. 26–32.

5. Makarenko, A.P. and Melikhova, T.O. (2015), “Methodical approaches to conducting an internal audit of a report on financial results in the enterprise's economic security management system”, *Materialy tez dopovidej Mizhnarodnykh naukovo-praktychnykh konferentsij. Suchasni problemy modernizatsii ta strukturnykh transformatsij ekonomiky Ukrainy i rehioniv* [Materials of abstracts of reports of International Scientific and Practical Conferences. Modern problems of modernization and structural transformations of the economy of Ukraine and regions], Zaporizhzhia, Ukraine, 11 November, pp. 118–120.

6. Makarenko, A.P. Melikhova, T.O. and Beskosta, H.M. (2015), *Orhanizatsiia i metodyka audytu: navchal'no-metodychnyj posibnyk* [Audit organization and methodology: educational and methodological manual], ZDIA, Zaporizhzhia, Ukraine.

7. Makarenko, A.P. Melikhova, T.O. and Chakalova, N.S. (2017), *Podatkove planuvannia ta minimizatsiia podatkovykh ryzykiv: navchal'nyj posibnyk* [Tax planning and minimization of tax risks: a study guide], ZDIA, Zaporizhzhia, Ukraine.

8. Makarenko, A.P. Melikhova, T.O. and Chakalova, N.S. (2020), *Teoriia i metodyka dokumentuvannia v obliku ta audyti: navchal'nyj posibnyk dlia здобувачів вищої освіти за рівнем бакалавра зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування" за денною та заочною формою навчання* [Theory and methodology of documentation in accounting and auditing: a study guide for students of higher education at the bachelor's level in the specialty 071 "Accounting and taxation" in full-time and part-time form studies], ZNU, Zaporizhzhia, Ukraine.

9. Makarenko, A.P. Melikhova, T.O. and Chakalova, N.S. (2014), "Improvement of accounting registers for the purpose of timely management of the enterprise and control over its financial security", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 22, no. 1, pp. 85–95.

10. Melikhova, T.O. Chakalova, N.S. and Ivashchenko, E.E. (2019), "Improvement of internal control of payments to employees to improve the quality of information formation in accounting", *Ekonomika ta derzhava*, [Online], vol. 3, pp. 95–101, available at: <http://www.economy.in.ua/?n=3&y=2019> (Accessed 13 November 2023). DOI: [10.32702/2306-6806.2019.3.95](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.3.95)

11. Melikhova, T.O. and Petrenko, A.E. (2019), "Improvement of the methodology of internal audit of payroll", *Ahrosvit*, vol. 3, pp. 38–47, available at: <http://www.agrosvit.info/?n=3&y=2019> (Accessed 13 November 2023). DOI: [10.32702/2306-6792.2019.3.38](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.3.38)

12. Melikhova, T.O. Feofanova, I.V. and Magda, G.V. (2019), "Improvement of the methodology of internal control of deductions from wages and accruals to the wage fund", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp. 89–94, available at: <http://www.economy.in.ua/?n=1&y=2019> (Accessed 13 November 2023). DOI: 10.32702/2306-6806.2019.1.89
13. Melikhova, T.O. Chakalova, N.S. and Seredenko, T.S. (2019), "Improvement of methodological principles of audit of transactions with cash and bank accounts to improve the efficiency of enterprise management", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 32–41, available at: <http://www.investplan.com.ua/?n=5&y=2019> (Accessed 13 November 2023). DOI: 10.32702/2306-6814.2019.5.32
14. Melikhova, T.O. and Korneva, L.V. (2020), "Improvement of methodical approaches to internal control of payroll to increase the economic security of the enterprise", *Ahrosvit*, vol. 1, pp. 17–23, available at: <http://www.agrosvit.info/?n=1&y=2020> (Accessed 13 November 2023). DOI: 10.32702/2306-6792.2020.1.17
15. Melikhova, T.O. and Shishiga, M.P. (2020), "Improvement of accounting and audit of administrative expenses of the enterprise", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 11, pp. 28–34, available at: <http://www.economy.in.ua/?n=11&y=2020> (Accessed 13 November 2023). DOI: 10.32702/2306-6806.2020.11.28
16. Saliga, S.Ya. and Melikhova, T.O. (2011), *Audyt podatkov sub'ektiv hospodariuvannia: monohrafiia* [Tax audit of business entities: monograph], KPU, Zaporizhzhia, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2023 р.